

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJŲ PLANAVIMO, STATYBOS IR ŽEMĖS NAUDOJIMO VALSTYBINĖS PRIEŽIŪROS ĮSTATYMO NR. XII-459 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1206

2026 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsniu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2026 m. kovo 26 d. vakarinio posėdžio metu priimtą sprendimą (protokolas Nr. SPP-127), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymo Nr. XII-459 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-1206 (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1. Įstatymo projekto 3 straipsniu (Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymo (toliau – Priežiūros įstatymas) 15 straipsnio 3 dalies pakeitimas) siūloma išplėsti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija) įgaliojimus vykdyti valstybės naudai priimtus teismų sprendimus ar Inspekcijos privalomuosius nurodymus, įpareigojančius pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, kai įpareigoti asmenys per nustatytus terminus neįvykdo šių teismų sprendimų ar privalomųjų nurodymų. Siūloma numatyti, kad Inspekcija tokiais atvejais turi teisę organizuoti ne tik statinių griovimo ir statybviečių tvarkymo darbus, kaip tai numatyta galiojančio Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje, 27 straipsnio 1 dalies 16 punkte, bet ir Įstatymo projekto 3 straipsnyje nurodytus „statinių rekonstruotų dalių griovimo darbus“. Įstatymo projekto 3 straipsnyje pateiktas siūlymas Įstatymo projekto aiškinamajame rašte grindžiamas tuo, kad galiojantis teisinis reguliavimas „užkerta kelią realiam viešojo intereso apgynimui ir yra nesuderinamas su imperatyviomis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 18 straipsnio nuostatomis“.

Įstatymo projekto 3 straipsnyje siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinto teisėkūros tikslingumo principo. Sistemškai vertinant Civilinio proceso kodekso ir Priežiūros įstatymo nuostatas, galiojantis teisinis reguliavimas dėl valstybės naudai priimtų teismų sprendimų ir Inspekcijos privalomųjų nurodymų, įpareigojančių pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, priverstinio vykdymo yra pakankamas, užtikrina viešojo intereso šioje srityje apsaugą, todėl nėra pagrindo jo keisti.

Priežiūros įstatymo 11 straipsnio 10 dalyje, 14 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad šio įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje, 14 straipsnio 2 dalyje nurodyti Inspekcijos privalomieji nurodymai pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius yra vykdomieji dokumentai, vykdomi Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

Civilinio proceso kodekso 273 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta, kad teismas, nagrinėdamas klausimus, susijusius su statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinių šalinimu, gali priimti

sprendimus, nurodytus statybų santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose. Jeigu nurodytus veiksmus gali atlikti arba nutraukti tik atsakovas arba jeigu atsakovas įpareigojamas pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, teismas sprendime nustato terminą, per kurį sprendimas turi būti įvykdytas, ir nurodo, kokio dydžio bauda atsakovui yra skiriama, jeigu jis per nustatytą terminą neįvykdys sprendimo ar nenutrauks nurodytų veiksmų.

Civilinio proceso kodekso 771 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad, jeigu per teismo nustatytą terminą neįvykdytas sprendimas, įpareigojęs skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats skolininkas, ar sprendimas, įpareigojęs pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, arba jeigu per nustatytą terminą neįvykdytas privalomasis nurodymas, surašytą aktą antstolis perduoda antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismui. Sprendimo arba privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimas išsprendžiamas teismo posėdyje. Teismas, nustatęs, kad skolininkas sprendimo arba privalomojo nurodymo neįvykdė, gali jam skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą arba privalomąjį nurodymą dieną išieškotojo naudai. Civilinio proceso kodekso 771 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad, jeigu skolininkas antrą kartą ir daugiau kartų pažeidžia sprendimui įvykdyti nustatytus terminus ar toliau nevykdo privalomojo nurodymo, teismas skolininkui vėl pritaiko priemones, numatytas šio straipsnio 6 dalyje. Baudos sumokėjimas neatleidžia skolininko nuo pareigos atlikti arba nutraukti teismo sprendime ar privalomajame nurodyme numatytus veiksmus.

Nurodytas Priežiūros įstatyme ir Civilinio proceso kodekse įtvirtintas teisinis reguliavimas dėl teismo sprendimo ar privalomojo nurodymo, įpareigojančio pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, priverstinio vykdymo galioja nuo 2017 m. Iki 2017 metų nebuvo skiriamos baudos už teismo sprendimo nevykdymą, jeigu buvo nurodytos arba galėjo būti nurodytos sprendimo neįvykdymo pasekmės (jeigu sprendime galėjo ar buvo nustatyta teisė išieškotojui įvykdyti sprendimą skolininko lėšomis ir jeigu pastarasis per sprendime nustatytą terminą neįvykdė įpareigojimo). Taigi statybas pažeidžiant teisės aktų reikalavimus vykdžiusiems asmenims nebuvo nustatyta sankcijų už teismų sprendimų nevykdymą, todėl jie patys nebuvo motyvuoti vykdyti teismų sprendimų, nes sprendimo nevykdymo atveju vykdyti teismo sprendimą turėjo teisę Inspekcija, kuri, įvykdžiusi sprendimą už neteisėtas statybas vykdžiusį asmenį, iš pastarojo išieškodavo vykdymo išlaidas, tačiau pačiam skolininkui tai nesukeldavo tokių didelių neigiamų turinių pasekmių, kokios būtų buvusios, jei sprendimą jis būtų įvykdęs pats. Tokiu atveju pagal iki 2017 metų galiojusį teisinį reguliavimą skolininkų, kurie buvo įpareigoti atlikti asmeninio pobūdžio prievolę, teisinė padėtis buvo blogesnė negu skolininkų, kurių įpareigojimą galėjo įvykdyti ir išieškotojas. Dėl to nauju Civilinio proceso kodekso 771 straipsnyje įtvirtintu reglamentavimu buvo siekiama subalansuoti išieškotojo ir skolininko interesus, nustatant teismui galimybę skirti baudą už teismo sprendimo ar privalomojo nurodymo, įpareigojančio pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, nevykdymą visais atvejais, neatsižvelgiant į skolininkui tenkančios prievolės pobūdį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje (2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454/2009, 2017 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67-313/2017, 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116-1120/2023, 2023 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280-916/2023 ir kt.) nurodyta, jog Civilinio proceso kodekso 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta bauda pirmiausia atlieka kompensavimo funkciją, nes skiriama išieškotojo naudai kaip satisfakcija dėl laiku neįvykdytos prievolės, taip pat ji skatina skolininką įvykdyti prievolę. Kasacinis teismas 2024 m. gruodžio 19 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-261-781/2024 taip pat yra akcentavęs, kad nustačius, kad yra neįvykdytas teismo sprendimas, įpareigojęs skolininką pašalinti neteisėtos statybos padarinius, turi būti sprendžiamas klausimas dėl baudos

skolininkui skyrimo neatsižvelgiant į teismo sprendimu nustatyto įpareigojimo pobūdį bei išieškotojos Inspekcijos galimybę pačiai įvykdyti teismo sprendimą.

Tai, kad valstybės naudai priimtų teismų sprendimų, įpareigojančių pašalinti neteisėto statinio rekonstravimo padarinius, vykdymas užtikrinamas ne suteikiant teisę šiuos teismų sprendimus įvykdyti išieškotojai Inspekcijai, o taikant Civilinio proceso kodekso 771 straipsnio 6 dalyje nurodytas baudas, nepaneigia Civilinio proceso kodekso 18 straipsnyje įtvirtinto teismų sprendimų privalomumo principo. Galiojantis teisinis reguliavimas grindžiamas tuo, kad pareiga pašalinti neteisėto statinio rekonstravimo padarinius tenka pačiam teisės aktų reikalavimus pažeidusiam asmeniui, o šios pareigos vykdymas užtikrinamas Civilinio proceso kodekse nustatytais priverstinio vykdymo priemonėmis, įskaitant pakartotinį baudų skyrimą. Teisės aktų reikalavimus pažeidusiam asmeniui nemokant skiriamų baudų, gali būti taikomos Civilinio proceso kodekso 624 straipsnyje nurodytos priverstinio vykdymo priemonės. Civilinio proceso kodekso 596 straipsnyje įtvirtintas teisių perėmimas vykdymo procese užtikrina skolininko pakeitimą ir vykdymo proceso tęstinumą, kai miršta skolininku esantis fizinis asmuo, reorganizuojamas ar likviduojamas skolininku esantis juridinis asmuo ar kitais įstatymų nustatytais atvejais.

2. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 51 dalimi, statinio griovimas – tai statybos rūšis, kurios tikslas – suardyti (išmontuoti) visas statinio konstrukcijas (išskyrus statinio rekonstravimui ar kapitaliniam remontui priskirtinus statybos darbus). Statybos įstatymo 2 straipsnio 72 dalyje nustatyta, kad statinio rekonstravimas – statyba, kurios tikslas – perstatyti statinį: pakeisti statinio laikančiąsias konstrukcijas, pakeičiant statinio išorės matmenis (ilgį, plotį, aukštį ir pan.). Įstatymo projekto 3 straipsnyje nurodyti „statinių rekonstruotų dalių griovimo darbai“ pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 72 dalį būtų priskiriami statinio rekonstravimo darbams. Pažymėtina, kad statinio rekonstravimo darbai savo pobūdžiu yra gerokai sudėtingesni nei visiškas statinio nugriovimas, todėl atliekant statinio rekonstravimo darbus itin svarbus statinio savininko įsitraukimas organizuojant ir vykdant darbus, nes kitam asmeniui gali būti neįmanoma organizuoti šių darbų už statinio savininką.

Bet kokie statinio dalies (-ių) ardymo ar pertvarkymo darbai, kai nėra išardomos visos statinio konstrukcijos, savaime kelia papildomų techninių ir saugos rizikų, nes, vadovaujantis Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 4 dalimi, kyla būtinybė nuo atmosferos poveikio ir pašalinių asmenų patekimo minimaliai apsaugoti po statinio dalies (-ių) išardymo likusias statinio dalis; išlaikyti likusių statinio dalių pastovumą, kad būtų išvengta statinio griūties grėsmės ir didesnių, negu leistina, deformacijų. Įstatymo projekto 3 straipsnyje siūlomas teisinis reguliavimas lemtų papildomų techninių rizikų ir galimos atsakomybės už padarytą žalą perkėlimą valstybei, nors tokio pobūdžio rizikų valdymas pagal savo esmę turėtų tekti statinio savininkui.

Šiuo metu Inspekcijos organizuojami statinių griovimo ir statybviečių tvarkymo darbai yra finansuojami Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšomis, kurios yra ribotos. Pažymėtina, kad priverstiniam vykdymui naudojamos valstybės lėšos gali būti neišieškotos dėl skolininkų nemokumo, bankroto ar turto nebuvimo, todėl neteisėto statinio rekonstravimo padarinių šalinimas už skolininkus reikštų neproporcingą valstybės lėšų naudojimą, esant ribotoms galimybėms šias išlaidas susigrąžinti.

Statybos valstybinės priežiūros institucijos veikla, atsižvelgiant į ribotus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, turėtų būti nukreipta į rizikingiausius objektus. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO) 2023 m. parengė studiją „Statybos priežiūros sistemos Lietuvoje efektyvumo didinimas“ ir pateikė rekomendacijas Lietuvai. EBPO ekspertai pabrėžė proporcingumo, rizikos valdymo ir efektyvaus valstybės išteklių naudojimo svarbą ir rekomendavo Inspekcijos veiklą statybos valstybinės priežiūros srityje orientuoti į didžiausią riziką viešiesiems

interesams keliančius atvejus, aiškiau atriboti viešąją atsakomybę, daugiau atsakomybės už statybos procesą perkelti patiems statybos dalyviams. Išplėtus Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nurodytus Inspekcijos įgaliojimus, šiai veiklai reikėtų skirti daugiau Inspekcijos žmogiškųjų ir finansinių išteklių. Atitinkamai būtų skiriama mažiau išteklių kitoms Inspekcijos funkcijoms, susijusioms su reikšmingiausių pažeidimų prevencija ir kontrole, vykdyti, kiltų didesnė grėsmė visuomenei ir viešajam interesui.

Dėl nurodytų motyvų Įstatymo projekto 3 straipsnyje siūlomas teisinis reguliavimas nesuderinamas su teisėkūros proporcingumo ir efektyvumo principais, įtvirtintais Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 2 ir 5 punktuose.

3. Įstatymo projekto 3 straipsnyje siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte įtvirtinto teisėkūros sistemiškumo principo ir prieštarauja Statybos įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje ir 3 dalies 1 punkte nustatytam teisiniam reguliavimui. Vadovaujantis nurodytomis Statybos įstatymo nuostatomis, statytojo teisė gali būti įgyvendinama, kai: statytojas žemės sklypą (teritoriją), kuriame (kurioje) rekonstruojamas statinys, valdo nuosavybės teise arba valdo ir (ar) naudoja kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais; statytojas statinį (jo dalį) valdo nuosavybės teise arba valdo ir naudoja kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais – statinio rekonstravimo, remonto ir griovimo atvejais. Šie reikalavimai netaikomi, jeigu statinio griovimą priverstinai vykdančiam teismo sprendimą arba Inspekcijos privalomąjį nurodymą organizuoja Inspekcija. Taigi pagal galiojančią teisinę reguliavimą Inspekcija negalėtų priverstinai vykdančiam teismo sprendimą arba Inspekcijos privalomąjį nurodymą organizuoti statinio rekonstravimo darbų, nes neatitiktų statytojui keliamų reikalavimų.

4. Įstatymo projekto 1, 2, 4 straipsniuose (Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 1, 2, 5 dalių pakeitimas) siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinto teisėkūros tikslingumo principo ir laikytini pertekliniais. Vadovaujantis Priežiūros įstatymo 2 straipsnio 5 dalimi, Priežiūros įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžiamos Statybos įstatyme. Statybos įstatymo 2 straipsnio 85 dalyje nustatyta, kad statyba – tai veikla, kurios tikslas – pastatyti (sumontuoti, nutiesti) naują, rekonstruoti, suremontuoti ar nugriauti esamą statinį. Atskiros statybos rūšys (naujo statinio statyba, statinio rekonstravimas, statinio kapitalinis remontas, statinio paprastasis remontas, statinio griovimas) yra apibrėžtos Statybos įstatymo 2 straipsnio 26, 51, 53, 58, 72, 73 dalyse. Atitinkamai Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 1, 2, 5 dalyse vartojama sąvoka „statyba“ apima visas statybos rūšis. Taigi Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 1, 2, 5 dalyse nustatytas teisinis reguliavimas taikomas visų statybos rūšių (naujo statinio statybos, statinio rekonstravimo, statinio kapitalinio remonto, statinio paprastojo remonto, statinio griovimo) atvejais, todėl nėra pagrindo keisti šias Priežiūros įstatymo 15 straipsnio dalis papildomai nurodant jose statinio rekonstravimą.

Ministras Pirmininkas

Aplinkos ministras